

Post 106 30 Stockholm
Besök Rålambsvägen 3
Telefon direkt 075-247 32 83
Verksledningen

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Skrivelse till regeringen angående bristen på specialister i psykiatri

Socialstyrelsen har tidigare konstaterat inom ramen för det nationella planeringsstödet att tillgången på psykiatrer är lägre än efterfrågan. I stort sett alla landsting upplever rekryteringssvårigheter men det står tydligt att tillgången varierar mellan olika sjukvårdsregioner där norra samt sydöstra sjukvårdsregionen har en betydligt lägre täthet av psykiatrer relaterat till befolkningsmängd än övriga regioner.

I vårt remissvar på Nationell psykiatrisamordnings slutbetänkande och i uppföljningen av satsningen på psykiatri och socialtjänst 2005-2006 har vi särskilt uppmärksammat frågan och betecknat situationen som allvarlig.

Regeringen gav i juni Socialstyrelsen i uppdrag att under åren 2007-2009 utbetala medel till Institutet för Professionell Utveckling av Läkare i Sverige i syfte att utveckla och förstärka SK-kurserna i psykiatri.

Socialstyrelsen bedömer att detta är ett viktigt initiativ men ser också ytterligare möjligheter att genom statliga åtgärder långsiktigt bidra till att skillnaden mellan tillgång och efterfrågan på specialister i psykiatri minskar. Det bör emellertid understrykas att personalförsörjningsfrågor främst är huvudmannens ansvar. Enligt Socialstyrelsens uppfattning finns det därför skäl för varje landsting att se över hur tillgången på specialister i psykiatri kan säkras genom förbättrad arbetsmiljö och utveckling av utbildningsinnehåll.

Socialstyrelsens förslag till statliga åtgärder

1. Ökat antal platser på läkarlinjen

Socialstyrelsen har tidigare pekat på behovet av att öka antalet platser på läkarlinjen. Det finns anledning att tro att om tillgången på läkare ökar generellt ger det också positiva effekter inom de specialiteter där det råder brist. Regeringen har nyligen beslutat om en viss förstärkning av antalet utbildningsplatser. Socialstyrelsen föreslår därför att regeringen antar en

upptrappningsplan för antalet platser på läkarlinjen. Detta ligger väl i linje med den uppfattning i frågan som SKL gett uttryck för i en särskild skrivelse till regeringen. Förbundet föreslår där att det ska finnas 1350 platser senast 2010.

Socialstyrelsen anser att regeringen bör planera förstärkningen av antalet platser utifrån geografiska förhållanden på så sätt att ökningen av platser sker vid de utbildningsorter som är belägna i eller närmast de regioner där tillgången på läkare är minst.

2. Översyn av psykiatrikurserna på läkarutbildningen

Socialstyrelsen anser att innehållet och kvaliteten i psykiatrikurserna på läkarutbildningen är av stor betydelse dels för att ge läkare som väljer andra specialiteter grundläggande kunskaper i psykiatri, dels för att intressera blivande läkare för att bli psykiatriker. Högskoleverket har nyligen genomfört en översyn över samtliga högskoleutbildningar i Sverige däribland läkarlinjen. Översynen var emellertid av övergripande karaktär och granskade inte specifika ämnesområden. Socialstyrelsen anser därför att det finns ett behov av att särskilt se över innehåll och utformning av psykiatrikurserna. Utgångspunkten för en sådan översyn bör vara om ämnesområdet i dag ger tillräckliga psykiatriska kunskaper för att kunna arbeta som läkare inom hälso- och sjukvården, samt vilka eventuella förstärkningar av utbildningsinnehållet som krävs för att grundläggande kunskaper i psykiatri ska erhållas. Enligt högskoleförordningen ska kurserna på grundutbildningen utformas så att de förbereder för AT-tjänstgöring. Av Socialstyrelsens föreskrifter om AT framgår vilka mål som ska uppnås genom AT-tjänstgöringen. Föreskriftens målangivelser bör utgöra ramen för översynen eftersom ämnesområdena på grundutbildningen ska förbereda för AT-tjänstgöring.

3. Utveckla det pedagogiska innehållet i AT-tjänstgöringen

Det finns skäl att anta att AT-tjänstgöringen har betydelse för vilken specialitet blivande läkare väljer efter legitimering. Det är också under AT-tjänstgöringen som blivande läkare skaffar sig grundläggande praktiska kunskaper för sitt yrkesutövande. Att AT-tjänstgöringen i psykiatri är av hög kvalitet, har ett varierat innehåll och ger en adekvat bild av hur psykiatrisk vård bedrivs enligt den senaste forskningen är därför av yttersta vikt. Socialstyrelsen anser att Regeringen bör avsätta medel för att några landsting i samarbete med Svenska Psykiatriska Föreningen, SKL och Socialstyrelsen ska få utveckla psykiatritjänstgöring med högt vetenskapligt innehåll och stor variation i placeringar som ger praktiska färdigheter. Socialstyrelsen vill samtidigt understryka vikten av att landstingen inrättar ett tillräckligt antal AT-platser i psykiatri. Enligt uppgifter från Svenska Psykiatriska Föreningen finns i dag köer i flera landsting vilket gör att blivande läkare får vikariera i väntan på tjänstgöringsplats som leder till legitimering.

4. Ökad kunskap om vilka faktorer som förmår ST-läkare att slutföra specialistutbildningen

Vissa uppgifter tyder på att en inte obetydlig andel av de läkare som väljer ST-kursen i psykiatri hoppar av efter att ha påbörjat utbildningen. Samtidigt är det viktigt att påpeka att den stora majoriteten naturligtvis slutför sin utbildning. För att öka tillgången till specialister i psykiatri förefaller det viktigt att kartlägga vilka faktorer som har betydelse för att man avbryter respektive slutför sin ST i psykiatri. Socialstyrelsen föreslår därför att regeringen avsätter medel för en undersökning av vilka faktorer som tycks avgöra om läkare som påbörjat SK-kurser i psykiatri också slutför den. Detta kan göras genom fokusgrupper. Inriktningen ska vara att inte enbart belysa faktorer som rör utbildningsinnehållet utan också betydelsen av omständigheter som ledningens stöd, tillgången till adekvat handledning, verksamhetens resurser, synen på patienterna och den vetenskapliga grunden för de åtgärder som vidtas. Kartläggningen bör göras med nära anknytning till IPULS-uppdrag att utveckla innehållet i SK-kurserna och genomföras tillsammans med Svensk Psykiatrisk Förening. Förslaget ligger väl i linje med ett initiativ som SKL har tagit för att genom en riktad enkät till alla färdiga specialister i psykiatri få svar på frågan vad som främjar respektive motverkar att man stannar kvar i specialiteten.

5. Stimulansmedel för studierektorssamordnare

Nationell psykiatrisamordning föreslog att regioner eller landsting i samverkan skulle kunna söka medel för inrättandet av tjänster för studierektorer med uppgift att samordna rekryteringen till ST i psykiatri för läkare samt stödja landstingen i arbetet med handledning för och erfarenhetsutbyte mellan ST-doktorer i psykiatri. Socialstyrelsen ställer sig bakom förslaget och anser att det prövas under två år för att sedan utvärderas. Socialstyrelsen ställer sig positiv till att utföra de uppgifter som i förslaget faller på myndigheten samt att följa upp satsningen.

Kjell Asplund
Generaldirektör